

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในจังหวัดสงขลา ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) ประเภทการศึกษาตัดขวาง (cross – sectional study) เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธี ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากร คือ เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา โดยมีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลกรีดยางด้วยตนเอง และมีพื้นที่การทำสวนยางพาราอยู่ในจังหวัดสงขลา จำนวน 57,574 ครัวเรือน (สำนักงานการเกษตร จังหวัดสงขลา, 2545)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราในจังหวัดสงขลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน คัดเลือกมาครอบครัวยุค 1 คน ใช้วิธีคำนวณหาขนาดตัวอย่าง จากสูตรทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1967 อ้างตาม เพชรน้อย, 2539) ได้ขนาดตัวอย่างสำหรับการศึกษาคำนี้จำนวน 397 ราย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการศึกษานี้ใช้การสุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้น (multi – stage sampling) ร่วมกับการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) โดยกำหนดขั้นตอนสำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งพื้นที่การปลูกยางพาราในจังหวัดสงขลาตามความแตกต่างของพื้นที่ปลูกยางพาราได้ 3 ลักษณะ คือพื้นที่ราบสูง พื้นที่ราบ และพื้นที่ราบต่ำ โดยพื้นที่ราบสูง ประกอบด้วย อำเภอสะเตาะ เทพา สะบ้าย้อย และอำเภอนาทวี พื้นที่ราบ ประกอบด้วย อำเภอรัตนบุรี อำเภอกวนเนียง อำเภोजะนะ อำเภอบางกล่ำ อำเภอกลองหยอโข่ง อำเภอเมือง อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอนาหม่อม พื้นที่ราบต่ำ ประกอบด้วย อำเภอสิงหนคร อำเภอกระแสดินธุ์ อำเภอสะทิงพระ และอำเภอระโนด (แหล่งข้อมูลจาก คุณธงชัย คีรีนาถ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 5 สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา)

ขั้นตอนที่ 2 เลือกอำเภอที่เป็นตัวแทนของแต่ละพื้นที่ โดยใช้วิธีการจับสลาก คัดเลือกมาพื้นที่ละ 1 อำเภอ โดยอำเภอที่เป็นตัวแทนของพื้นที่ราบสูง คือ อำเภอเทพา พื้นที่ราบ คือ อำเภอจะนะ และพื้นที่ราบต่ำ คือ อำเภอกระแสสินธุ์

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดสัดส่วนของแต่ละอำเภอที่เป็นตัวแทนของแต่ละพื้นที่โดยเทียบบัญญัติไตรยางค์ ให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 397 ราย โดยแต่ละอำเภอที่เป็นตัวแทนของแต่ละพื้นที่จะถูกเลือกโดยการจับสลากให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณโดยสูตรทาโร ยามาเน่ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก จ)

ขั้นตอนที่ 4 เลือกตำบลที่เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอ โดยการจับสลากคัดเลือกมาอำเภอละ 1 ตำบล โดย ตำบลที่เป็นตัวแทนของอำเภอเทพา คือ ตำบลท่าม่วง ตำบลที่เป็นตัวแทนของอำเภอ จะนะ คือ ตำบลท่าหมอไทร และตำบลที่เป็นตัวแทนของตำบลกระแสสินธุ์ คือ ตำบลเกาะใหญ่

ขั้นตอนที่ 5 เลือกหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนของแต่ละตำบล โดยวิธีการจับสลาก ซึ่งหมู่บ้านที่จับสลากได้ในตำบลท่าม่วง ได้แก่ หมู่ที่ 3 และ 4 ตำบลท่าหมอไทร ได้แก่ หมู่ที่ 4 และ 6 ตำบลเกาะใหญ่ ได้แก่ หมู่ที่ 5 และ 7

ขั้นตอนที่ 6 เลือกเกษตรกรที่เป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน โดยการสุ่มแบบบังเอิญจนได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนด ซึ่งจำนวนตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

ตำบลท่าม่วง	หมู่ที่ 3 เท่ากับ	76 ราย
	หมู่ที่ 4 เท่ากับ	71 ราย
ตำบลท่าหมอไทร	หมู่ที่ 4 เท่ากับ	76 ราย
	หมู่ที่ 6 เท่ากับ	72 ราย
ตำบลเกาะใหญ่	หมู่ที่ 5 เท่ากับ	15 ราย
	หมู่ที่ 7 เท่ากับ	2 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา และรายได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยการทำงานของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับ รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยางพารา ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา และจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน

ส่วนที่ 3 แบบวัดคุณภาพชีวิตซึ่งได้นำมาจากเครื่องวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHO QOL – BREF – THAI) ประกอบไปด้วยคำถามจำนวน 26 ข้อ ซึ่งครอบคลุมข้อคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความพึงพอใจและสถานะของเกษตรกรชาวสวนยางพาราทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อความทางบวก 23 ข้อ และข้อความทางลบ 3 ข้อ โดยมีรายละเอียดของข้อคำถามดังต่อไปนี้

1. ด้านร่างกาย เป็นการประเมินคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายของเกษตรกรชาวสวนยางพารา จำนวน 7 ข้อ โดยมีข้อความทางลบ 2 ข้อ คือ ข้อ 1 และ ข้อ 5 ข้อความทางบวกจำนวน 5 ข้อ คือ ข้อ 2 - 4 และ ข้อ 6 - 7

2. ด้านจิตใจ เป็นการประเมินคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของเกษตรกร จำนวน 6 ข้อ โดยมีข้อความทางลบจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อ 12 และข้อความทางบวกจำนวน 5 ข้อ คือ ข้อ 8 – 11 และ ข้อ 13

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการประเมินคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของเกษตรกรชาวสวนยางพาราจำนวน 3 ข้อ ซึ่งเป็นข้อความทางบวกทั้งหมด ได้แก่ ข้อ 14 - 16

4. ด้านสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของเกษตรกรชาวสวนยางพาราจำนวน 8 ข้อ ซึ่งเป็นข้อความทางบวกทั้งหมด ได้แก่ ข้อ 17 – 24

สำหรับข้อคำถามในข้อที่ 25 และ ข้อที่ 26 เป็นข้อคำถามที่วัดความพึงพอใจในชีวิตโดยทั่วไปเพื่อเป็นการประเมินตามการรับรู้โดยรวมของเกษตรกรชาวสวนยางพารา

แบบวัดคุณภาพชีวิตนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าคะแนนตั้งแต่ 1 – 5 คะแนนยิ่งมาก การรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตจะยิ่งสูง ดังนั้นค่าคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมจะมีค่าคะแนนตั้งแต่ 26 - 130 คะแนน สำหรับค่าคะแนนของข้อคำถามด้านลบ ได้แก่ ข้อ 1 ข้อ 5 และ ข้อ 12 จะนำมากลบค่าคะแนน ก่อนที่จะนำไปคำนวณเป็นค่าคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวม นอกจากนี้การรับรู้คุณภาพชีวิตจะถูกแบ่งตามระดับคะแนนเป็น 3 ระดับ คือ ต่ำ ปานกลาง และสูง โดยแบ่งช่วงคะแนนดังนี้

ระดับคุณภาพชีวิต	คะแนนรวม
คุณภาพชีวิตต่ำ	26 – 60
คุณภาพชีวิตปานกลาง	61 – 95
คุณภาพชีวิตสูง	96 – 130

สำหรับคะแนนคุณภาพชีวิตรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย (ข้อ 1 ถึง ข้อ 7 รวม 7 ข้อ) 2) ด้านจิตใจ (ข้อ 8 ถึง ข้อ 13 รวม 6 ข้อ) 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (ข้อ 14 ถึง ข้อ 16 รวม 3 ข้อ) และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (ข้อ 17 ถึง ข้อ 24 รวม 8 ข้อ) ได้ถูกนำมาแบ่งระดับ เป็น 3

ระดับ เช่นเดียวกัน โดยไม่รวมข้อคำถามที่วัดคุณภาพชีวิตทั่วไป 2 ข้อ (ข้อ 25 และ ข้อ 26) ดังนี้

คุณภาพชีวิตรายด้าน	คุณภาพชีวิตต่ำ	คุณภาพชีวิตปานกลาง	คุณภาพชีวิตสูง
ด้านร่างกาย	7 – 16	17 – 26	27 – 35
ด้านจิตใจ	6 – 14	15 – 22	23 – 30
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3 – 7	8 – 11	12 – 15
ด้านสิ่งแวดล้อม	8 – 18	19 – 29	30 – 40

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยจะนำเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ชุดย่อ 26 ตัวชี้วัด ฉบับภาษาไทย (WHO QOL - BREF - THAI) ซึ่ง สุวัฒน์ และคณะ (2540) ได้พัฒนา และปรับปรุงจากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ขององค์การอนามัยโลก และได้ผ่านการหาความตรงด้านเนื้อหาและด้านภาษาของข้อคำถามกับต้นฉบับขององค์การอนามัยโลก และในปี พ.ศ. 2541 สุวัฒน์ และคณะ (2541) ได้นำเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดดังกล่าว ไปตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาอีกครั้งก่อนนำไปใช้ ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรไทยในภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ โดยมีกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มตัวอย่างร่วมอยู่ด้วย ดังนั้นในการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงไม่นำเครื่องมือชุดนี้มาหาความตรงด้านเนื้อหาซ้ำอีก แต่จะนำไปทดสอบความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างต่อข้อคำถามในเครื่องมือดังกล่าว (face validity) ควบคู่ไปกับการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยเกษตรกร 30 ราย

2. การหาความเชื่อมั่น (reliability) ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ผู้วิจัยจะทดลองใช้กับเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่มีลักษณะเหมือนประชากรที่ศึกษาจำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach ' Alpha Coefficient) ของแบบวัดคุณภาพชีวิตทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 และในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 397 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยจะไปพบเกษตรกรชาวสวนยางพาราตามที่อยู่อาศัย แนะนำตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยพร้อมทั้งอธิบายให้ทราบว่าในการศึกษานี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ถ้าคนใดไม่ต้องการจะตอบหรือต้องการจะออกจากกร

ศึกษาสามารถทำได้ตลอดเวลา โดยจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น และข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับและจะนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวมเท่านั้น

การรวบรวมข้อมูล

ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมความพร้อมผู้ช่วยวิจัยเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเปิดโอกาสให้ผู้ช่วยวิจัยสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนที่สงสัยหรือไม่เข้าใจ หลังจากนั้นผู้วิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการชี้แจงวัตถุประสงค์ และรูปแบบการเก็บข้อมูล ให้กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล 2) ข้อมูลปัจจัยการทำงานของเกษตรกรชาวสวนยางพารา และ 3) แบบวัดคุณภาพชีวิต ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างอ่านแบบสอบถามได้ ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ส่วนในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างอ่านแบบสอบถามเองไม่ได้ผู้วิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยจะอ่านข้อคำถามให้ฟัง แล้วให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบ และถ้ากลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจในข้อคำถามใดก็จะอธิบายให้ฟัง เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จในแต่ละราย ผู้วิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/ PC) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้าน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
2. วิเคราะห์หาอำนาจการทำนายของปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยการทำงานต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในจังหวัดสงขลาด้วยการใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าไปวิเคราะห์แบบขั้นตอน (stepwise method)

นอกจากนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันตามคุณลักษณะของตัวแปรในการทำนาย คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา รายได้ รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยางพารา ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา

และจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาประกอบการอภิปรายผลต่อไป